Lysippos Kimdir? Antik Yunan Heykeltıraşı ve Büyük İskender Heykelleri

Lysippos, MÖ 4. yüzyılda yaşamış ve Geç Klasik Dönemin en önemli isimlerinden biri sayılan Antik Yunan heykeltıraşıdır. Peloponnesos yarımadasındaki Sikyon kentinde doğmuştur. Yaklaşık olarak MÖ 370 ile MÖ 300 yılları arasında çalışmış, uzun ve verimli bir sanat hayatı sürmüştür. Dönemin hükümdarı Büyük İskenderin saray heykeltıraşı olarak tanınır. Hem tanrıları hem atletleri hem de hükümdarları gerçekçi bir anlayışla işlemiş, beden oranlarında yeni bir düzen getirmiştir. En ünlü eserleri arasında Apoksiomenos, Büyük İskender portreleri ve Herakles heykelleri yer alır.

Lysippos Hayatı ve Sanat Eğitimi

Lysippos hakkındaki bilgilerin çoğu, kendisinden sonra yaşamış Romalı yazar Yaşlı Plinius ile Plutarkhos gibi yazarlardan gelir. Plinius, Lysippostan söz ederken onun başlangıçta bir bronz işçisi olduğunu belirtir. Rivayete göre belirli bir ustanın öğrencisi olmamış, büyük ölçüde kendi kendini yetiştirmiştir. Bir gün ressam Eupompos, ondan hangi sanatçıyı örnek alacağını sorunca, kalabalığı göstererek asıl örneğin doğanın kendisi olduğunu söylemiştir. Lysippos bu sözü hayatı boyunca ilke edinmiş, bedeni olduğu gibi gözlemlemeye önem vermiştir. Sanat hayatı Büyük İskenderin yükselişi ile aynı döneme denk geldiği için, hükümdarın çevresinde çalışma fırsatı bulmuştur.

Lysippos ve Büyük İskender İlişkisi

Antik kaynaklara göre Büyük İskender, kendi heykelini yapma iznini yalnızca Lysippos için tanımıştır. Aynı şekilde resmini yalnızca ressam Apelles, mühür kabartmasını ise Pyrgoteles yapabilmiştir. Bu bilgi, Lysipposun saraydaki yerinin ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Plutarkhos, İskenderin boynunun hafifçe sola eğik olduğunu ve bakışlarının yumuşak olduğunu yazar. Ona

göre bu özelliği en iyi yakalayan sanatçı Lysipposdur. Lysippos, İskenderi çocukluğundan olgunluk çağına kadar farklı yaşlarda ve farklı duruşlarda yapmıştır. Başın hafifçe yukarı kalkması, aslan yelesini andıran saç yapısı ve ışıltılı bakış, onun İskender portrelerinin ayırt edici özellikleridir.

Lysipposun Sanat Anlayışı ve Üslubu

Lysippos, Antik Yunan heykelinde beden oranlarını değiştiren sanatçıdır. Ondan önce Polykleitos, yedi baş boyunda bir beden oranı kullanmıştı. Lysippos ise başı daha küçük, bedeni daha ince ve uzun yaparak yaklaşık sekiz baş boyuna ulaşan bir oran geliştirmiştir. Bu oran, figürlere daha zarif ve daha doğal bir görünüm kazandırmıştır. Plinius, Lysipposun insanları gerçekte oldukları gibi değil, gözün onları gördüğü gibi yaptığını söyler. Bu cümle, onun görüntüye ve izleyicinin bakış açısına verdiği önemi anlatır. Lysippos ayrıca heykelleri yalnızca önden değil, her yönden izlenecek biçimde tasarlamıştır. Figürlerin kolları ve bacakları ileri doğru uzanır, böylece heykel çevresindeki boşlukla birlikte düşünülür.

Lysipposun Kullandığı Malzeme ve Teknik

Lysippos, eserlerini ağırlıklı olarak bronzdan yapmıştır. Bronz, ince uzuvlara ve gergin duruşlara izin verdiği için onun hareketli ve uzun oranlı figürlerine çok uygundur. Eserlerin dökümünde kayıp mum yöntemi kullanılırdı. Plinius, Lysipposun çok sayıda eser ürettiğini, hatta bu sayının 1500e ulaştığını yazar. Rakam kesin olmasa da sanatçının çok verimli çalıştığı anlaşılır. Bronz heykellerin büyük bölümü sonraki yüzyıllarda eritilerek başka eşyalara dönüştürüldü. Bu yüzden Lysipposun orijinal eserlerinin hiçbiri günümüze ulaşmamıştır. Onun sanatını bugün Roma dönemi mermer ve bronz kopyalar sayesinde tanıyoruz.

Apoksiomenos: Lysipposun En Ünlü Eseri

Apoksiomenos, vücudundaki yağı ve tozu kazıma aletiyle temizleyen bir atleti gösteren heykeldir. Eser, yaklaşık MÖ 330 yıllarında yapılmış kabul edilir. Atlet iki kolunu öne doğru uzatmış, bakışları ise biraz yorgun ve düşünceli biçimde yana çevrilmiştir. Kolların öne uzanması, heykelin izleyiciyi içine alan yeni bir boşluk anlayışı oluşturduğunu gösterir. Bu özellik, onu önceki dönemin yan yana ve durağan figürlerinden ayırır.

Orijinal bronz kaybolmuştur. En bilinen kopya, 1849 yılında Roma Trastevere bölgesinde bulunan mermer örnektir ve Vatikan Müzelerinde sergilenir. Plinius, heykelin Romada Agrippanın hamamları önünde durduğunu, İmparator Tiberiusun ise eseri çok sevdiği için odasına aldırdığını, halkın tepkisi üzerine geri yerine koymak zorunda kaldığını anlatır. Ayrıca Hırvatistan açıklarında deniz dibinde bulunan bronz bir Apoksiomenos da vardır. Bu eser, Mali Lošinj kentindeki Apoksiomenos Müzesinde sergilenir ve antik bronz heykel işçiliğini doğrudan görmemizi sağlar.

Lysipposun Büyük İskender Heykelleri

Lysipposun en çok bilinen konularından biri Büyük İskender portreleridir. Bunlardan biri, Mızraklı İskender heykelidir. Orijinali kayıp olan bu eserin tanınan kopyalarından biri, Louvre Müzesinde bulunan Azara Hermesidir. Bu portre, İskenderin canlı ve kararlı yüz ifadesini, yukarı kalkan başını ve dalgalı saçlarını gösterir. Bir diğer önemli eser, Granikos Anıtıdır. MÖ 334 yılında Granikos Savaşında ölen İskender süvarilerinin anısına, Lysippos 25 bronz heykel yapmıştır. Heykeller Makedonyadaki Dion kentinde dikilmiş, sonradan Romalı komutan Metellus tarafından Romaya götürülmüştür. Bu anıtta İskender de yer alır ve eser, Lysipposun portre sanatındaki başarısını gösterir.

Lysipposun Diğer Önemli Eserleri

Lysipposa atfedilen eserlerin sayısı çok fazladır. Bunların önemli olanları şunlardır:

Dinlenen Herakles: Lysippos, yorgun ve gücünü yitirmiş bir Herakles tipini yaratmıştır. Kahraman, sopasına dayanmış ve başı öne düşmüş durumdadır. Naplesteki Ulusal Arkeoloji Müzesinde bulunan Farnese Herakles, Glykon tarafından yapılmış olup bu tipin en bilinen kopyasıdır.

Tarentum Zeusu: Güney İtalyadaki Tarentum kentinde dikilen bu dev bronz Zeus heykeli, antik kaynaklara göre yaklaşık 18 metre yüksekliğindeydi. Bu boyut, Lysipposun büyük ölçekli bronz döküm becerisini gösterir.

Kairos: Fırsat kavramını canlandıran genç bir figürdür. Alnında uzun bir saç tutamı, ayaklarında kanatlar bulunur ve keskin bir bıçak kenarında dengede durur. Heykel günümüze ulaşmamıştır, ancak kabartmalar ve antik şiirlerdeki tarifler sayesinde bilinir.

Yayını Geren Eros: Tanrı Erosun yayını gerdiği anı gösteren bu heykel, Lysipposun gençlik ve zarafet anlatımını yansıtır.

Delfi Av Sahnesi: Delfide Krateros için yapılan anıtta, İskenderin bir aslan avı sırasında yardım gören anı betimlenmişti. Eser, Lysippos ve Leokhares tarafından birlikte hazırlanmıştır.

Helios Arabası: Rodos adasında yer aldığı bilinen bu eser, güneş tanrısı Heliosun dört atlı arabasını konu alır.

Lysipposun ayrıca Sokrates ve bazı atletlerin portrelerini yaptığı da kaynaklarda geçer.

Lysipposun Öğrencileri ve Okulu

Lysipposun hem oğulları hem öğrencileri önemli sanatçılardır. Kardeşi Lysistratos, portrelerde ilk kez canlı yüzden alınan alçı kalıbı kullanan sanatçı olarak anılır. Oğulları Daippos, Boedas ve

Euthykrates de heykeltıraştı. Lindoslu Kharis ise Lysipposun öğrencisi olarak bilinir ve dünyanın yedi harikasından biri sayılan Rodos Heykelini yapmıştır. Bu öğrenciler sayesinde Lysipposun üslubu uzun süre yaşamış, Helenistik Dönem heykelciliğinin temelini oluşturmuştur.

Lysipposun Antik Yazarlar Tarafından Değerlendirilmesi

Lysippos, antik dönemde büyük saygı gören bir sanatçıydı. Yaşlı Plinius, Plutarkhos, Cicero ve Quintilianus gibi yazarlar eserlerinden övgüyle söz etmiştir. Plinius, onun özellikle saç işçiliğine, uzuvların inceliğine ve oranların uyumuna değer verdiğini belirtir. Bu yazılar, günümüzde orijinal eserleri kaybolmuş olan sanatçıyı tanımamız için en önemli kaynaklardır.

Lysipposun Sanat Tarihindeki Yeri ve Etkisi

Lysippos, Klasik Dönemden Helenistik Döneme geçişi sağlayan en önemli heykeltıraşlardan biridir. Yeni beden oranı, her yönden izlenebilen heykel anlayışı ve bireysel portre yaklaşımı, sonraki yüzyıllarda yaygın biçimde izlenmiştir. Roma dönemi sanatçıları, onun heykellerini defalarca kopyalamış ve yaymıştır. Rönesans döneminde antik heykellere olan ilgi artınca Lysipposun eserleri yeniden önem kazanmış, günümüzde müzelerde, ders kitaplarında ve sanat tarihi anlatımlarında hâlâ en çok anılan Antik Yunan heykeltıraşlarından biri olmuştur.

Sıkça Merak Edilen Bilgiler

Lysippos, MÖ 4. yüzyılda yaşamış, Sikyonlu bir Antik Yunan heykeltıraşıdır. Büyük İskenderin saray heykeltıraşı olarak bilinir. En ünlü eseri Apoksiomenos heykelidir. Orijinal bronz eserleri günümüze ulaşmamıştır, ancak Roma dönemi kopyaları sayesinde sanatı bilinmektedir. Dinlenen Herakles, Kairos, Tarentum Zeusu ve Granikos Anıtı da en çok bilinen diğer eserleri arasındadır. Daha ince ve uzun beden oranları, onu Antik Yunan sanat tarihinin en önemli isimlerinden biri yapar.

Kaynak Url: https://www.heykel.org/anit/lysippos-kimdir-antik-yunan-heykeltirasi-ve-buyuk-iskender-heykelleri/
Atölye: Heykel.org - Yayın Tarihi: 2026-10-01 16:42:48 - Pdf Tarihi: 16/11/2026